

Sociale netwerk analyse is een belangrijke manier om relaties en interacties tussen personen die betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit te onderzoeken. In dit proefschrift wordt een netwerkbenadering gebruikt om verschillende cases van georganiseerde criminaliteit te bestuderen. In totaal omvat dit proefschrift acht hoofdstukken. Na een kort introductiehoofdstuk worden in hoofdstuk twee de meest belangrijke netwerkconcepten, -maten en -modellen, en de toepassing ervan in onderzoek naar georganiseerde criminaliteit besproken. De daaropvolgende vier hoofdstukken omvat elk een empirische studie. In het derde hoofdstuk wordt een casus beschreven van een politiek, corruptie netwerk, bekend als de Rath-affaire. Deze studie laat zien dat het netwerk bestaat uit verschillende, deels overlappende, relaties (*multiplexity*); samenwerking, overdracht en uitruil van hulpbronnen, en reeds bestaande relaties. Het netwerk kent een *core-periphery* structuur met een hechte kern van politici met daarom heen zakenmensen in de periferie van het netwerk. Hoofdstuk vier omvat een casus van een namaak alcohol distributienetwerk, bekend als de *methonal*-affaire. Dit netwerk bestaat uit twee subgroepen die verbonden zijn door één relatie, wat een relatieve efficiënte verspreiding van de drank mogelijk maakt. Verder blijkt uit de statistische modellen het belang van triades en reeds bestaande relaties voor het aangaan van relatie in het criminele netwerk. In het vijfde hoofdstuk wordt een invloedrijke theorie in onderzoek naar criminele netwerken getoetst; de *efficiency/security trade-off*. Vanuit de theorie is de verwachting dat winst-gedreven criminele netwerken geneigd zijn om efficiënt te opereren waardoor meer relaties worden gevormd. Ideologisch-gedreven netwerken, daarentegen, zijn meer gericht op afscherming waardoor relaties spaarzamer zijn. Deze theorie is getoetst in een sample met elf winst-gedreven netwerken en negen ideologisch-gedreven netwerken, waarbij gebruik gemaakt is van netwerkmaten en statistische modellen. Resultaten laten zien dat het verschil tussen beide typen netwerken veelal klein zijn dan wel tegengesteld zijn aan de verwachtingen vanuit de theorie. Bovendien ontstaan relaties in beide type netwerken op basis van dezelfde mechanismen, namelijk transitiviteit en het voorkomen van cumulatie van relaties bij personen. In het laatste empirische hoofdstuk worden twee Nederlandse jihadistische terrorisme netwerken die door de overheid zijn verstoord onderzocht. Door gebruik te maken van longitudinale data was het mogelijk om het effect van overheidsingrijpen en de reactie van het netwerk hierop te bestuderen. Terwijl het eerste netwerk wat onderworpen was aan grootschalig ingrijpen van de overheid minder hecht is geworden, is de structuur van het tweede netwerk wat geconfronteerd werd met beperkt overheidsoptreden hechter geworden door meer relaties tussen betrokkenen. Opnieuw blijkt het belang van transitiviteit voor de vorming van relaties binnen criminele netwerken. Verder vormen beide netwerken na overheidsoptreden een *core-periphery* structuur. Het zevende hoofdstuk is een methodologisch uiteenzetting over een van de meest problematische aspecten van onderzoek naar criminele netwerken namelijk dataverzameling. Zes specifieke onderdelen van netwerk dataverzameling worden besproken in de context van criminele netwerken in samenhang met uitdagingen en mogelijkheden voor onderzoek. Drie potentieel te combineren technieken voor dataverzameling worden voorgesteld als oplossing, namelijk biografieën voor het onttrekken van data, netwerk databestanden, en checklists voor databeschrijving. Het afsluitende hoofdstuk geeft een samenvatting van het onderzoek in dit proefschrift en beschrijft verschillende richtingen voor vervolgonderzoek, te weten, onderzoek naar andere type netwerken (bijvoorbeeld organisatiecriminaliteit), theoretische ontwikkelingen geïnspireerd door analytische sociologie, en de ontwikkeling van statistische modellen voor het bestuderen van criminele netwerken samen met de verdere ontwikkeling van dataverzamelingsinstrumenten.